

RADICALIZAREA POSTMILENIALILOR: DIRECȚIA QUEER-FEMINISTĂ ÎN POEZIA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ ȘI ETHOSUL SĂU DE DIFERENȚIERE

Teona FARMATU

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca, Faculty of Letters
E-mail: teonafarmatu@gmail.com

THE RADICALIZATION OF THE POSTMILLENNIALS: THE QUEER-FEMINIST STRAIN IN THE ROMANIAN
CONTEMPORARY POETRY AND THE DISTINGUISHING ETHOS

Abstract: My paper aims to discuss the configuration of the queer-feminist phenomenon, with its derivatives in intersectionalism, ecofeminism and posthumanism in postmillennial Romanian poetry. The premises of this approach are, on the one hand, the left-wing ideological radicalization of the poetic discourse, and, on the other hand, the shaping of a distinguishing ethos, through which the postmillennial poets create a self-legitimizing international network comprising feminist and/or queer writers and theorists like Donna Haraway, Rosi Braidotti, Virginia Woolf, Ocean Vuong, Natalia Ginzburg, Maryse Condé, Bruno Latour, etc. Therefore, the article focuses on theoretical import through poetic creation, since, less common in Romanian literary field, it claims the urgency for theoretical and ethical debates on militant cultural currents and directions against patriarchy, exploitation of nature and animals by humans, and against the classical centre-periphery dichotomy.

Keywords: Romanian contemporary poetry, queer, feminism, ethos, theoretical import.

Citation suggestion: Farmatu, Teona. “Radicalizarea postmilenialilor: direcția queer-feministă în poezia contemporană românească și ethosul său de diferențiere” *Transilvania*, no. 7 (2023): 26–35.
<https://doi.org/10.51391/trva.2023.07.04>.

Fenomenul *queer-feminist* în poezie și legitimarea sa

Livrat ca turnură epistemică în istoriografia românească postcomunistă¹, precum și în studiile despre poezia română (extrem)contemporană, postumanismul, văzut eventual ca „bazin semantic”², stipulează o eroare la nivelul obiectului de studiu, în sensul în care este receptat ca înglobând și alte direcții, care oricum nu sunt eficient delimitate în spațiul autohton. Așadar, studiile feministe (care inclusiv în Occident sunt asimilate acelor *gender studies* sau *women's studies* existente în spațiile academice ca programe de studiu³), ecofeminismul ca direcție particulară, studiile *queer* (deja cu tradiție în Occident)

par să fie asimilate în studiile literare românești *de către și prin* postumanism privit ca paradigmă specifică și hegemonică. Problema nu constă doar în absența rigorii instrumentarului conceptual, însă feminismul și postumanismul sunt două direcții particulare, care, văzute prin prisma producției poetice locale, semnalează și viziuni comune, eventual interdependente, dar și tradiții, concepte, practici diferite. Incluziv argumentul lui Rosi Braidotti din *Posthuman Feminism* demonstrează deopotrivă distincția și succesiunea acestor direcții:

„Throughout the book I will highlight the contributions of different strands of feminism as forerunners of posthuman

ideas and methods across several generations of feminist scholars and multiple fields of research and activism. This means I will offer large amounts of explanatory material, a critical selection of key texts and a rich bibliography to honour and preserve the memory of the diverse genealogies of feminism”⁴

Consider că una dintre majorele diferențe dintre cele două, așa cum se reflectă și în poezia postmilenialilor, este radicalismul militantist cu bază feministă, de unde faptul că feminismul, deopotrivă ca ideologie de stânga și ca utopie socială, prevalează asupra postumanismului care, asemenea postmodernismului, este susținut mai ales academic, printr-o producție teoretică luxuriantă și printr-un discurs în mare măsură filosofic. În schimb, feminismul (cel puțin ultimele două valuri) are mai multă aderență pragmatică, materialistă, aspect pe care acest nucleu al poeziei postmileniale îl explorează prin discursuri centrate asupra unor drepturi de bază precum cel la locuire, și asupra corporalității considerate „murdare” ori „scabroase” (de regulă, e vorba despre corpul feminin și corpul *queer*), anexând și chestiuni ca vulnerabilitatea nonestetiza(n)tă, afectivitatea ca manifest împotriva violenței de orice natură, empatia asupra ființelor umane (marginalizate, excluse, agresate) și, mai ales, asupra celor non-umane, exploatate, ucise, în fond, subordonate din rațiuni de specie. Subiectivitatea acestor poeme (fie că e vorba de o instanță *queer*, gay, lesbiană, feministă) e una, în esență, afectată de patriarhat, ceea ce subînțelege atât o fundație mentalitară feministă, emancipatoare, cât și o subiectivitate post-traumatică, reflexivă și empatică. Desigur, ca noțiune teoretică, în strânsă legătură cu teoria critică deci, conceptul de *queer* poate dialoga diferit cu feminismul, așa cum explică Ovidiu Anemțoaicea, criteriul de diferențiere fiind activismul:

„Putem distinge încă o anumită atitudine, nu neapărat anti-intelectuală, dar cu siguranță cumva anti-teoretică, când vine vorba de practica politică activistă, mai ales în contextul mișcărilor feministe, anti-rasiste, anti-homofobe sau anti-transfobe locale, unde concepte precum gen, sexualitate, *queer*, putere sunt extrem de importante pentru o posibilă diagnosticare a actualei organizări sociale, culturale, politice și economice ierarhice și inegale, concepte însă mereu instabile, lăsate în spate sau ținute într-o definire monolitică (cu diferențe clare între tipurile de activism, ONG-isme, pe clivajul dreapta/stânga etc.)”⁶.

Revenind, în România, ca spațiu estic, postcomunist, feminismul, dincolo de faptul că poate fi deja periodizat, s-a materializat, totuși, chiar dacă prea puțin în practici sociopolitice (având în vedere caracterul său militant, activist), în forme artistice angaja(n)te din ce în ce mai diverse, poezia fiind una dintre cele mai fertile. Dacă feminismul, sau oricare altă ideologie creatoare

de cunoaștere din spectrul (post)marxist, socialist ori democratic-socialist este asimilat postumanismului, riscul este nu neapărat relativizarea, cât *totalizarea*, asupra căreia Donna Haraway reflectează astfel: „Such preferred positioning is as hostile to various forms of relativism as to the most explicitly totalizing versions of claims to scientific authority. But the alternative to relativism is not totalization and single vision, which is always finally the unmarked category whose power depends on systematic narrowing and obscuring”⁷. Iar soluția ar fi, tot în termenii lui Haraway: „The alternative to relativism is partial, locatable, critical knowledges sustaining the possibility of webs of connections called solidarity in politics and shared conversations in epistemology. Relativism is a way of being nowhere while claiming to be everywhere equally.”⁸

Pornind de la această ipoteză, studiul de față își propune să discute coagularea direcției *queer*-feministe, cu derivatele sale în intersecționalism, ecofeminism și postumanism, în poezia românească postmilenială. Premisele acestui demers sunt, pe de o parte, radicalizarea ideologică a discursului poetic, iar, pe de altă parte, coagularea unui „*ethos* colectiv”⁹ de diferențiere, care stimulează radicalismul și prin care unele poete și unii poeți postdouămiiști își creează o rețea transnațională legitimatoră atât în câmpul literar autohton, cât și într-o structură internațională mai largă, ai căror exponenți sunt figuri fie ale *mainstream*-ului teoretic (eco)feminist și postumanist, fie mai degrabă marginale sistemelor academice. Conform unei taxonomii elementare, există două rețele care conlucrează și sunt transparente în poezia postmilenialilor: una literară, din care fac parte autoare și autori consacrați mai ales prin volume de poezie sau/și de proză (Sylvia Plath, Anne Sexton, Janette Winterson, Ocean Vuong, Virginia Woolf, Adrienne Rich, Natalia Ginzburg, Maryse Condé, Jana Orlova, Doris Lessing), respectiv una teoretică, formată din nume cu contribuții în studii de gen, feminism, studii *queer*, ecofeminism, postumanism și biologie celulară (Donna Haraway, Lynn Margulius, Rosi Braidotti, Elisabeth M. Stephens, Annie M. Sprinkle, Andie Nordgen, Franco „Bifo” Berardi, Gilles Deleuze, Bruno Latour). Mă voi opri de-a lungul studiului, mai ales, asupra celei de-a doua ramuri, pentru că producția poetică prin intermediul unei rețele teoretice este un fenomen mai puțin obișnuit în sistemul literar românesc. În fond, această încercare de suplینire teoretică prin practici poetice semnalează, de fapt, și insuficiența traducerilor și a dezbaterilor locale, pe de o parte, asupra unor direcții din studiile filosofice, sociale și literare, și, pe de altă parte, asupra tangențelor din ce în ce mai facilitate dintre discursurile umanoarelor și cele ale științelor așa-zis „tari” precum biologia sau fizica. Nu în ultimul rând, se cuvinte o precizare în ceea ce privește termenul de *radicalism*, pe care nu l-am ales din întâmplare în pofida celui mai relativizant și mai

puțin angajant de „radicalitate”, reluând dialectica lui Mircea Martin din *Radicalitate și nuanță*¹⁰. Pe de o parte, utilizez noțiunea de radicalism, căci aceasta subînțelege apanajul ideologic, pe care volumele și antologiile avute în vedere îl asumă. Pe de altă parte, aleg să demonstrez această radicalizare într-o logică sistemică, reflectând felul în care deopotrivă optzecismul și douămiismul, ca generații văzute drept disruptive la momentul acela, eventual progresiste, sunt, de fapt, destul de refractare la asimilarea unor politici de stânga integrate, de pildă, de Allen Ginsberg, în poemul *Howl*, figură și text de la care ambele generații menționate se revendică prin intertext. Așadar, feminismul și direcțiile sale abia acum devin un fenomen literar, cu reprezentante, antologii, texte-program și luări de poziție publice. Sigur, „mostre de feminism sui-generis”¹¹, de inspirație franceză, sunt de regăsit la Magda Cârneci, după cum remarcă Mihai Iovănel, apoi contribuțiile Elenei Vlădăreanu sunt esențiale în deschiderea drumului spre consolidarea unui feminism local, însă coagularea postmilenială a *queer*-feminismului, chiar și doar prin ideea comunității, demonstrează o radicalizare în raport cu generațiile-reper predecesoare.

Dintr-un alt unghi, practica antologării, pe cât posibil înaintea debuturilor individuale, a revenit, de data aceasta, asumat ideologică. Făcând un ocol pin generațiile '80 și 2000, antologiile au avut, în principal, un rol de impunere a unei noi sensibilități, cu scopul producerii mutației. Chiar și în cazul debutului îngreunat în volum individual, al optzeciștilor (aripa bucureșteană, mai ales), dat fiind contextul ideologic totalitar, unde cenzura și partizanii lui Eugen Barbu¹² constituiau obstacole în afirmarea tinerilor lunedìști, cele două antologii de poezie (*Aer cu diamante* și *Cinci*) au funcționat, totuși, ca *manifeste* ale unei noi generații. Întorcându-mă la postmilenialism, autoarele și autorii revin, asumat radicalizat, la ideea de grup, de comunitate, de unde, pe de o parte, apariția a trei antologii – una feministă, *Arta revendicării – Antologie de poezie feministă* (2020) și două *queer*: *Adăposturi. Antologie queer* (2021), respectiv *Luminișuri. Antologie de literatură queer ecologică* (2022) –, iar, pe de altă parte, comunitatea adunată în jurul editurii OMG (înființată în 2019), unde au debutat în ultimii 3-4 ani tineri și tinere ale căror discursuri poetice sunt înprospătate deopotrivă de sensibilitatea față de speciile nonumane și de identitatea *queer* (Tudor Pop, *softboi mimosa*, Ioan Coroamă, *Colectiva*, Diana Cornea, *Setări avansate de lumină*, Răzvan Andrei, *Raport către Walt Whitman*).

Textele antologate de Cenaclul X, respectiv volumele individuale menționate sunt, astfel, exemple de practici ale unei scriituri exploratorii, fluide în gen și sexualitate, care asimilează noile politici ale lui „care”¹³ (en. *to care*), dezvoltate în virtutea infuziei literaturii cu discursul psihoterapeutic, precum și a teoriilor despre antispeciism și multispeciism relaționate cu (eco)feminismul și cu postumanismul¹⁴. Importanța

acestor grupări este nu numai una de racordare la o rețea transnațională de *colaborare*, ci și una de import teoretic prin creație. În condițiile în care sistemul literar românesc nu este încă foarte permeabil la direcțiile teoretice pe care le aminteam mai sus, discursul poetic, activându-și ca centru de greutate potențialul său de manifest, își alocă dreptul atât de a „alfabetiza” publicul, cât și de a oferi un exemplu de *praxis* în acord cu teorii inter- și transnaționale, considerate la momentul actual soluții sau posibilități de rezolvare a unor crize majore: climatică, sanitară, a refugiaților, a patriarhatului ș.a.m.d.

Dispersia modelului unic vs. hegemonia centrului de absorbție

Porneam, așadar, de la teza conform căreia racordarea la o rețea transversală globală specifică exprimă necesitatea integrării în câmpul literar românesc a unor figuri cu potențial de *empowerment* și de configurare a unei viziuni colective, care să susțină radicalismul în manieră filială al postmilenialilor, construindu-și, astfel, un *ethos* legitimator. Totuși, rețeaua internațională pe care autoarele și autorii români ai direcției *queer*-(eco)feministe și-o apropiază și cu care dialoghează (vezi *Scrierile feministe* ale Laurei Sandu¹⁵), este una polarizată, întrucât, în marea lor majoritate, producțiile livești/artistice, care animă și fructifică dezbaterile autohtone provin în mare parte din spațiul american. Într-adevăr, autoarele globale sunt fie din familii mixte sau/și minoritare din punct de vedere etnic, fie din familii migrante sau provin din medii precare, însă, odată absorbite de centru, de regulă de spațiul academic american, riscul este cel al aplatizării (*i.e.* disciplinării) sau diminuării potențialului de reformare pe care îl au (trebuie să îl aibă) soluțiile propuse de ele la crizele născute pe fondul capitalismului din ce în ce mai inertial. Cu alte cuvinte, hegemonia centrului de absorbție se reflectă, într-un spațiu semiperiferic (în cazul acesta, spațiul românesc), într-o falsă dispersie a unui model unic. Sigur că, în contextul fenomenului globalizării, absorbția centrului, precum și producția teoretică în engleză au devenit aspecte aproape inerente (dacă nu chiar firești), însă întrebarea ar fi în ce măsură aceste producții își păstrează statutul *ex-centric*, odată ce sunt asimilate de centru, și, mai mult, ceea ce mă interesează în acest studiu, în ce măsură își conservă potențialul reformator, disruptiv, straniu, odată ce migrează într-un alt spațiu cultural. Totuși, este exprimată necesitatea integrării în câmpul literar local a unor figuri cu potențial de *empowerment* și de configurare a unei viziuni comune, care cartografiază o rețea transversală globală, transparentă cu precădere prin elementele de paratekst ale volumelor autorilor români sau prin inserții directe în poeme. De cele mai multe ori, atunci când sunt inserate în poeme, numele internaționale au o funcție de radicalizare a apartenenței pe model simpatetic, precum

și o funcție secundară de educare a lectorului, care este dirijat înspre anumite texte, cărți, nume reprezentative pentru felul în care scrie sau se raportează estetic și ideologic cel/cea care le menționează. De pildă, Ileana Negrea le menționează pe Alexandra Kollontai, Sylvia Plath și Anne Sexton ca „mamă și tată”, dublând rolul acestor autoare de figuri intelectuale feministe cu un rol „matern”, deci de primă figură de raportare existențială, ceea ce subînțelege nu doar o alternativă „didactică”, ci și faptul că Negrea polemizează cu o educație heteronormativă, inchiuzitorială, căreia i s-ar opune o educație feministă, eliberatoare și benefică. Cu toate acestea, autoarele sunt importate cu postura și (re) numele lor, nu neapărat cu literatura sau proiectele lor.

Direcția *queer*-feministă în arena teoretică

Două, în opinia mea, sunt liniile majore care structurează direcția *queer*-(eco)feministă a poeziei postmileniale și care postulează un paradox de bun augur: pe de o parte, radicalismul militantist, reformator, al reasamblării (în sensul aceluși „resembling” al lui Rosi Braidotti¹⁶), al regândirii ecologice, al „*queerizării* limbajului”¹⁷ și, pe de altă parte, hiperafectivitatea care produce și o mutație: afecțiunea, empatia, emoția și tandrețea nu mai sunt niște efecte în scop sensibilizator sau pur estetic, ci sunt *principii* ale scriiturii, niște *statements* care, în subtext, nu doar că invită la apropierea lor de către public, dar stimulează și caracterul participativ al lecturii. Prin urmare, coagularea unei etici ontologice non- și/ sau post-umane, de origine feministă, nu diminuează sau relativizează militantismul, ci devine placa turnantă atât a proiectării – nu în sensul restrâns al digitalului – a unei lumi care funcționează pe baza relațiilor și a interconectării, cât și a potențării organicității ei prin criticarea gândirii structurante binomice¹⁸. Din punctul acesta de vedere, intersecția dintre feminism și biologie, mai ales prin ramura sa de botanică, e una extrem de productivă. În descendența studiilor Donnei Haraway, ale lui Lynn Margulis și ale lui Timothy Morton, *Luminișuri. Antologia de literatură queer ecologică* (2022), proiectul Cenaclului X, este primul proiect colectiv *queer*-ecologic din literatura română, precedat de o introducere-manifest, care schițează liniile de fugă ale gândirii ideologice și ideatice ale acestei grupări. În timp ce forma este una fluctuantă de la autor/oare la autor/oare, mizând pe eliberarea de presiunea metricii și instaurând un discurs de tip pledoarie, programat excesiv de intim și cu aspect tautologic de manifest, conținuturile sunt mult mai specifice, pledând pentru o identitate *queer* și interogând, prin aceasta, conexiunile dintre corpul uman și corpul naturii. Deși Haraway este un nume de la care această literatură este redevabilă, o bună parte dintre textele antologate polemizează cu ideea teoreticiei (post-marxistă) de corp uman existent ca „natural”:

„Through labour, we make ourselves individually and collectively in a constant interaction with all that has not yet been humanized. Neither our personal bodies nor our social bodies may be seen as natural, in the sense of existing outside the self-creating process called human labour”¹⁹.

Perspectiva utopică, dar cu valoare de manifest, din textele antologate e una mai degrabă de „naturalizare” a corporalității umane în acord cu Natura.

Producerea de cunoaștere este, în ciuda unui nou jargon/alfabet propus și instrumentalizat de autoarele și autorii antologiei (marca cea mai încărcată ideologic fiind „x”-ul ca neutralizare a genului stabilit de limbă), subordonată *producerii de experiență* prin intermediul expunerii intimiste, a practicii jelierii ca urmare a distrugerii naturii și a ființelor (mai ales non-umane), de unde și senzația de surplus discursiv a multora dintre poeme. Din punctul acesta de vedere, ecuația propusă de Henrietta L. Moore, pe urmele lui Latour și Braidotti – „Forms of knowledge imply forms of being or rather certain accounts of being”²⁰ –, este funcțională. Scrișul ca plâns, ca fluidizare a suferinței și a dorului este aici o variantă a ceea ce Adrienne Rich, via Haraway, numește „*the lesbian continuum* as a potent metaphor for grounding a new sisterhood”²¹. Aceași este și ambiția membrilor Cenaclului X în a edifica o comunitate a surorității bazată pe câteva principii de coeziune: anticapitalism, antifascism, antispeciism, antiabilism, gândire ecologică, feminism socialist și sexualitate exploratorie, fluidă, care depășește atât statutul tabuizat (conservatorist), cât și funcția hedonistă, eliberatoare, deja subînțeleasă, deci care nu mai trebuie să fie un teren de luptă. Ca urmare a acestei configurații gnoseologice, contopirea erotică cu natura ilustrează nu doar o metaforă sexuală a unor relații ancestrale de apropiere în care e abolită dominația și e dorită gratuitatea afecțiunii fizice, ci și (dacă nu, mai ales) o posibilă soluție practică la interacțiunile uman-non-uman bazate, pe de o parte, pe exploatare, subordonare și profit și, pe de altă parte, pe idilizare a naturii și armonizare mecanică cu mediul natural. Cel mai semnificativ și mai specific exemplu este unul dintre poemele Paulei Dunker, inspirat, așa cum notează autoarea în nota paratextuală din finalul poemului, de *Ecosex Manifesto* al lui Elisabeth M. Stephens & Annie M. Sprinkle²². Manifestul-origine invită la o relație erotică cu Pământul/natura – privit/ă destul de antropomorfizant – întru salvare și grijă a mediului natural. Așa sună primul amendament al manifestului:

„The Earth is our lover. We are madly, passionately, and fiercely in love, and we are grateful for this relationship each and every day. In order to create a more mutual and sustainable relationship with the Earth, we collaborate with nature. We treat the Earth with kindness, respect, and affection”²³.

Miza acestui manifest este de a problematiza, de fapt, eliberarea subiecților subjugati printr-o deliberată subordonare față de Natură. Altfel spus, unica instanță față de care trebuie să există o subordonare afectivă și reciprocă este Pământul. Aceasta e și ideea principală a poemului Paulei Dunker, în care Natura apare ca „dominatrix” (femeie care preia rolul dominator), iar subiectul poetic (vocea narativă) apare ca supus(ă), imaginând, astfel, contactul dintotdeauna cu natura ca un act sexual:

„de când am realizat că tu, mamă Natură/ nu-mi ești chiar o mamă/ ești (de fapt) o dominatrix// [...]// de când am realizat că suntem/ am putea fi/ trebuie să fim/ pur și simplu partener/i/ că tu Naturo, vrei să te lesbianesti/ cu mine, de-atunci/ de când ți-am lins/ neîntrerupt coșitele [...]// îți mângâi doar suav podișurile/ te-ating ușor pe plaje/ și-mi las corpul în nisipul tău ud/ și vreau să spun c-această legătură/ legătura noastră/ are de-a face cu tot ce-mi tot arăți/ ce-mi dai a mirosi/ ce-mi dai pentru a mă nutri/ tu îmi dai tot”²⁴.

În lumina aceleiași direcții, accentul cade fie pe secreții comune ale umanului și ale non-umanului precum transpirația sau urina, fie pe violența naturală a unor fenomene ca arderea pielii expuse la soare, de unde, în primul rând, e structurat un sistem din care ființa umană, la fel ca cele non-umane, ia parte, în mod dezirabil, la o existență minimal controlată psihologic și mai degrabă intuitivă, bazată pe interacțiuni, pe atingeri, pe stimuli exacerbați. Aceste texte asimilează și ilustrează, pe de o parte, conceptul lui Lynn Margulius, „the intimacy of strangers”²⁵, bazat pe cercetările sale în biologia celulară, și, pe de altă parte, constructul cultural de „gunoi” (*dirt*), tratat de Mary Douglas în *Purity and Danger* (1966). Așadar, cum intră aceste teorii/concepte în poezie? Nóra Ugron, legitimându-și paratextual poemul *Regeneza* de la Margulius și Haraway²⁶, simulează un scenariu al (re)nașterii prin simbioză dintr-o groapă de îngrășământ natural (compost), anihilând distincția uman-nonuman și adoptând o perspectivă ecofeministă, prin care articularea la feminin („era insuportabil de dureros cum stăteam zăcute și rupte una peste alta”²⁷) a ființelor care sunt parte a compostului problematizează atât dominarea (opresarea) femeilor și a naturii, cât și unica soluție de existență, reformulând dezideratul lui Haraway:

„Nu ne-am ales vulnerabilitățile, dar putem să alegem cum să ne raportăm la ele./ Nu ne-am ales locul unde ne-au aruncat corpurile, dar trebuie să locuim aici toate./ Împreună căci singure nu se poate”²⁸.

În fond, Ugron reia geneza dintr-o perspectivă darwinistă, în care specia lichenilor este văzută ca unitate minimală de viață, reprezentativă pentru ideea *conviețuirii* la infinit (dintre o ciupercă și o algă),

fenomen datorită căruia lichenii iau naștere, precum și pentru proprietatea regenerării, întrucât această specie necesită un minimum de resurse pentru a se reproduce.

Minimalismul natural e și el o trăsătură pe care postmilenialii o exploatează estetic și ideologic în scopul dezindividualizării umanului dominator (vezi Gabi Eftimie, *Sputnik în grădină*, Diana Cornea, *Setări avansate de lumină*, Nóra Ugron, *Orlando Postuman*, Ioan Coroamă, *Colectiva*), în locul căruia propun o altă ecuație, privită ca o mutație la nivelul manierei de relaționare. Ideea de *celălalt* care nu e nici subiect, nici obiect, precum și judecata latouriană conform căreia suntem cu toții cvasisubiecti sau cvasiobiecti tinde să fie surclasată. În timp ce filosofia lui Bruno Latour găsește o soluție consensuală, cu funcții benefice în teoria agentivității, producția poetică la care mă refer încearcă să excaveze gândirea dialectică printr-o raportare antiteologică la *celălalt*, în sensul în care fenomene ca germinația, contopirea și simbioza sunt reactualizate ca experiențe procesuale, care anulează deopotrivă conținutul de stranietate al „celuilalt” și finitudinea explorării. Se produce, astfel, o simultaneitate în diferențiere și în menținere a posturii active, nonconflictuale, ceea ce polemizează cu acel „otherness” pasiv sau/și periculos, prin care se activează sisteme de apărare, de percepție controlată, de interacțiune limitată, similare cu terminologia medicală a bolii care se „formează” prin „infecție, contagiune, invazie, răspândire, apropiere”, considerate drept indicatori ai „străinilor și ai celor din afară”²⁹. Producerea mutației se realizează în descendența manifestului anarhist semnat de Andie Nordgren, citat și în introducerea antologiei din 2022 a Cenaclului X, sub traducerea „Scurt manifest instrucțional pentru anarhia relațională”³⁰. Axul acestei mutații se deplasează de la independența indivizilor spre *independența relației* dintre indivizii autonomi, de unde destructurarea ierarhiilor relațiilor de orice natură pe care un individ le are de-a lungul vieții. Autonomizarea relației *per se* interoghează nu numai conexiunea și efectele sale, ci și gradul de investire a instanțelor participante în crearea legăturii, de unde problematica atașamentului, tematizată pe fundalul iubirii dezinteresate, gratuite, de tip *conectare* cu celălalt (mai ales, cu trauma sau suferința celuilalt), și nu de tip *exploatare* a celuilalt (sexuală, afectivă). În sensul acesta, textul lui Victor Horațiu Troșan, *utopia #1. sub stejar împreună suntem utopia*, imaginează un scenariu ideal de relaționare cu un *celălalt*, probabil tot uman, într-un cadru natural, sălbatic, asemănător unei oaze sau a unei enclave de intimitate pură, nonstandardizată. Troșan se folosește de morfologia ploii atât la un nivel formal prin particula „pic” – scriptural, construcția configurează un conglomerat, similar atomilor gravitând, care tind spre o structură nonapriorică –, cât și la nivel de conținut, întrucât, simbolic, mișcarea de curgere a ploii e suprapusă unei corporalități suferinde, făcând apel la hiperafectivitate prin plâns, respectiv prin

afecțiunea reciprocă în durere, realizând un procedeu invers antropomorfizării, și anume umanul specularându-și corpul prin preluarea morfologiei naturii: „râurile nu înseamnă violență înseamnă pace și viață/ râurile suntem noi sub acest stejar în parcul cu cupolă spartă/ curgând îmbrățișat și vărsându-ne unx în altx/ iubirea noastră iubire queer iubire politică/[...] să fiu afluentul tău și tu să fi afluentul meu/ gura ta de vărsare pe care o sărut gura mea de vărsare pe care o săruți”³¹. Nu doar că ideea desuetă și de esență romantică a mamei-natură ca instanță protectoare, ca *locus amoenus*, este criticată și deconstruită, dar textul pare să reprezinte o altă treaptă în ceea ce privește rolurile și funcțiile în interconectarea uman-natural. În cea dintâi antologie *queer* a comunității Cenaclului X, *Adăposturi*, Andrei Gabriel Nicolae, publică poemul „Bătrân x mex”³², în care, folosind strategia-manifest de hiperidentificare concomitentă cu ceea ce este subordonat și ceea ce subordonează violent, se dezantropomorfizează, naturalizându-se:

„Eu sunt curcubeul, sunt ploaia furtună,/ sunt tot ce n-au sperat nicicând c-ași fi/ și mult mai mult”³³.

În manieră asemănătoare, autoarea sau autorul care semnează cu pseudonimul Cerneală înaltă, pare să utilizeze teoria lui Rosi Braidotti dezvoltată în jurul „devenirii”³⁴: „Când eu devin soare, nufărul se răstoarnă și devii întregul lac. Fața în profunzimea masei și tot fundul lacului te învește, îți servește drept așternut. Îmi cânt ziua aceea, încălzindu-ți culcușul, tu neștiind. În neștiința mea, e mai plăcut să fiu noaptea, sau umbra salciei de lângă, care te privește îmbăindu-te în soare și toată splendoarea. [...] Refuz să fiu om. Refuz să fiu cel ce poate să te disturbe”³⁵. Comparativ cu poemul Paulei Dunker, inspirat de *Ecosex Manifesto*, fragmentul tocmai citat, deși este o dezantropocenizare în spiritul cooperării și protejării naturii, rămâne tot infuzată ontologic, chiar și în cazul refuzului fățiș din finalul paragrafului de a mai fi exista ca ființă umană; pe când în textul lui Dunker, erotizarea întâlnirii uman-natural reduce pragul raționamentului ontologic, anihilând inclusiv și acest deziderat al omului de „becoming-earth” – conceptul postumanist al lui Braidotti.

Nu în ultimul rând, perspectiva lui Mary Douglas și a Lidiei Curti asupra „murdăriei” se bazează pe „feminismul speculativ”³⁶, care, dincolo de faptul că e o direcție cu un mai mare potențial de incluziune în raport cu ecofeminismul originar de la finele anilor '70-începutul anilor '80, readuce în discuție asocierea problematică, peiorativă, dintre corpul feminin și murdărie:

„The link between abjection and the female body is tied to that between abjection and the maternal body, to the fear of the archaic mother, of her generative power. Menstrual blood represents the danger arriving from inside and

threatens both social and sexual mores”³⁷.

Direcționate astfel, texte semnate de Ileana Negrea, Bianca Ela și Alina Purcaru chestionează prezența murdăriei ca parte integrantă a organismului *natură feminină-natură naturală*. Ileana Negrea readuce în prim-plan sângele menstrual sau lichidul amniotic ca *statement* al feminității rușinate, ultragiutate și demonizate:

„Pe linia directă a mamei/ Ni se rupe apa în câmp/ Facem pipi la ușă/ Intrări în odăi și în lume/ Marcate cu mirosul nostru/ De animale vii/ Ce nu se tem de moarte/ O moarte venită devreme/ Mereu”³⁸.

Corporalitatea feminină este, așadar, chestionată biochimic, ceea ce o face reactivă la corporalitatea disciplinată, estetizată și apropiată psihicului. Viziunea postdialectică (corp-spirit, corporalitate psihică, memorie corporală – în linie bergsoniană³⁹) emerge ca sursă de protest, dar mai ales ca proces al derealizării unui subiect *queer-mad*, a cărui stare corporală este periclitată de o stare mentală patologică, dureroasă, incontrollabilă la nivel rațional, psihologic de către individ. Negrea polemizează cu o viziune totalizant-dialectică asupra minții și a corpului ca mecanism aflat în codependență armonică, exteriorizând crizele cu atât mai severe, cu cât nici spațiul psihoterapiei, nici medicația nu mai sunt (nu mai pot fi) o soluție de vindecare. Eroarea majoră ar fi ca sexualitatea *queer* expusă în volumul Ileanei Negrea să fie suprapusă sau confundată cu problema unui psihic aflat sub tratament medicamentos. Ceea ce e conjugat cu acumularea nevrotică, anxioasă, extrem subiectivizată este istoria familială (revizuită din prisma subiecților feminini, însă într-un *background* patriarhal), producătoare de traume transgeneraționale, somatizate, care intensifică stările fizice și mentale incontrollabile, și determină exteriorizarea aluvionară de contradicții și confuzii, imaginând „o conspirație a minții”⁴⁰ (împrumutând expresia Lavinei Braniște, cu care își încheie romanul *Mă găsești când vrei*):

„Sunt toate astea sentimente bio, sădite de mine?/ Sau o zeamă de dezechilibru chimic?/ Sunt îndrăgostită pe bune de fata cu chip luminos/ Ori după ea doar nebună?/ Sunt lucrurile rele care mi se întâmplă/ Motive reale de întristare sau mood triggers?/ Mă urăște într-adevăr universul/ Sau mă dezmoștenește propriul meu trup?/ Este norocul meu bolnav/ Sau eu mă înec în boală?”⁴¹.

O altă tehnică de radicalizare a acestei scriituri e utilizarea unui jargon conceptual ideologic (fascism, antifascism, comunism, „tristețe queer” & „tristețe politică”⁴², revoltă, homosexual etc.), care subîntinde militantismul lumilor alternative imaginate cu ajutorul formei poetice, în codependență cu un conținut extrem

senzorial, intimist, structurat prin îmbrățișări, atingeri, mângâieri, priviri, vibrații – emoții corporale, situate, de cele mai multe ori, la un nivel organic, ceea ce subînțelege o polemică adresată psihicului, a rațiunii controlabile. Reacțiile și potențialul de agentivitate al subiecților-obiecti (umani sau non-umani) sunt explorate în timpul creării lor, ceea ce vine deopotrivă cu un avantaj și un dezavantaj: pe de o parte, datorită caracterului procesual al scriiturii, textele câștigă o dimensiune performativă, care le permite și un alt mediu de desfășurare în afara suportului de carte (video-poeme, teatru, performance-uri⁴³ etc.); pe de altă parte, apare și un risc al epuizării formei, de unde se întrevede o posibilă criză formală. Deși impasul exclamă necesitatea unei alte raportări la forma poetică, criza e un simptom al epuizării scriiturii ca *defulare*, indiferent dacă procedeul e unul politic. Nu faptul că personalul este materia primă a acestor texte e o problemă sau radicalizarea ideologică a personalului, ci felul în care el ajunge să fie modelat artistic, iar fluidizarea și deconstrucția stabilității formei, riscă să propună forma ca anexă a produsului artistic, ceea ce poate fi și un dezavantaj, tocmai pentru că deja conținuturile, de cele mai multe fățise, programat excesive în revoltă, se construiesc în dezlănțuire și frondă. Riscul principal este *excedarea formei*, care, în orice caz, rămâne o parte importantă a radicalizării ideologice, însă necesită și o marjă de control.

Concluzii

În câmpul literar local, direcția *queer*-feministă, deși destul de proaspăt coagulată, este, în mod prolific, cea mai antisistemică și mai disruptivă mișcare din literatura contemporană. Potențialul de dinamitare a discursurilor *mainstream*, neumaniste, precum și a celor care se revendică de la anumite tradiții literare locale (optzecism, neomodernism, biografism) provine nu doar din sfera politicilor identitare, ci mai ales dinspre maniera rețelării prin care aceste autoare și autori își construiesc proiectele artistice. Privită stereotipizant, direcția ar părea că servește sau ar fi subordonată politicilor identitare, însă relația dintre identitatea *queer* sau, în genere, dintre identitatea ca *statement* individual, și programul estetic-ideologic pe care acești autori și autoare îl dezvoltă este, de fapt, unul creator de viziune colectivă, nu neapărat de infuzie individualist-autenticistă, precum se întâmpla la douămiiști. Într-adevăr, la nivelul funcției de manifest, precum și la nivelul poziției insurgente, marginale, din câmpul literar, direcția *queer*-feministă este asemănătoare cu fracturismul douămiiști⁴⁴, dar identitatea celor dintâi este una de natură socialistă (nu anarhistă sau pur și simplu „de stânga” – drept stigmat, cum s-a vehiculat în cazul douămiiștilor⁴⁵), folosind individualitatea *queer* mai degrabă ca hârtie de turnesol pentru criticarea altor urgențe: discriminarea de gen, rasă și clasă, încălcarea dreptului la locuire, violența împotriva ființelor non-

umane, distrugerea mediului, criza climatică, exploatarea și sexualizarea corpului femeii, misoginismul etc. Cu toate acestea, discursul *queer*-feminist pare că stagnează în câmpul literar românesc sub forma unui cuvânt-valiză – termenul „queer” mai ales – care, pe fondul laxității sale benefice, în orice caz, privind incluziunea și fronda, nu doar că riscă să își piardă scopul și „obiectul” de referință, dar tinde să devină mai degrabă o *formă discursivă* (și adesea *discursivizată*), a cărui potențial creator este dirijat aproape exclusiv didacticist, în sensul în care primordială este terminologia comună, specifică, *de livrat* publicului.

Strategia reiterării obsedante a jargonului este parte din această alfabetizare a publicului cu termeni care păreau datați (sau, dimpotrivă, care sunt considerați astăzi drept „periculoși”) precum fascism/antifascism, comunism, socialism, comunitate, revoluție. Noțiunile sunt numite ca atare – scandate – tocmai pentru a limita ambiguitatea ideologică și pentru a conceptualiza politic anumite crize care nu mai sunt de rezolvat doar în interiorul granițelor spațiului local (cum se întâmpla în perioada tranziție postcomuniste), ci la nivel global, ceea ce face ca producția literară a acestei direcții să fie extrem de racordată la dezbateri actuale din arena mondială, importând concepte și teorii proaspete în câmpul cultural românesc. Totuși, dialogul cu rețeaua transnațională rămâne deocamdată unul cu precădere la nivelul paratextului și la nivelul importului *posturilor* unor autoare sau autori de „outsideri” sau de personaje controversate, care critică scena culturală și discursurile *mainstream* internaționale, precum și sistemele sociopolitice inegale. O dată, e vorba mai puțin (chiar deloc) de un import intertextual, cât de unul extratextual. A doua oară, drept consecință primei observații, transparența acestui *ethos* (fie că e poziționat ca paratext sau e integrat corpului poetic) tinde să sigileze această rețea într-o formă destul de autotelică, minimal exploratorie, adică prin excelență cu rol de *accesorizare* a discursului poetic local.

Așadar, există patru funcții care irump din rețeaua globală, pe care literatura acestei direcții o asimilează conștient, dar încă la un nivel pernicios didactic: funcția autolegitimatoare în câmpul literar local, care are ca scop reglarea caracterului obscur și radicalist pentru spațiul românesc al comunității *queer*-feministe; funcția comunitară/de comuniune, care mizează pe necesitatea unei viziuni colective asupra lumii aflate în criză; funcția de alfabetizare a publicului și de dirijare a acestuia în lectură, prin acumularea de nume și de produse artistice (în genere, cărți sau filme) care au în prim-plan subiecți marginalizați sau excluși; și, nu în ultimul rând, funcția teoretică, întrucât o mare parte dintre numele vehiculate în paratexte aparțin unor teoreticiene feministe și/sau intersecționale, precum și a unor teoreticieni ca Bruno Latour sau Gilles Deleuze care precedă anumite direcții (eco)feministe și postumaniste.

Note

1. Vezi „dispersia postumană” la Mihai Iovănel, *Istoria literaturii române contemporane: 1990-2020* (Iași: Polirom, 2021), 616.
2. „În plus, postumanismul, mișcarea filosofică, teoretică și critică, poate fi înțeles tipologic (care se comportă mai degrabă ca «bazinului semantic» al lui Gilbert Durand), întrucât poate fi identificat atât în stricta contemporaneitate, cât și în etapele istorice precedente”. Emanuel Lupașcu, „Postumanismul și poezia română contemporană”, *Transilvania*, nr. 6-7 (2022): 44.
3. În ceea ce privește genealogia studiilor de gen în România, Mihaela Miroiu, fondatoarea acestora în spațiul autohton academic, sintetizează într-un articol din 2020 ramurile prin care studiile de gen au luat naștere în cadrul SNSPA București: „În cazul de care mă ocup, asupra studiilor de gen și-au pus amprenta serios științele politice, sociologia, filosofia, istoria, dreptul și, mai nou, antropologia. Niciunul dintre profesorii masteratului de la SNSPA (cel mai vechi din țară, înființat în 1998) nu are diplomă de licență sau de doctorat în Studii de gen, chiar dacă au lucrat pe o asemenea tematică. Unii au diplome de master în această specialitate. Nu există actualmente această ofertă în România la licență sau la doctorat, ci doar teme de cercetare. În ceea ce mă privește, nici nu aș pleda pentru asta la nivel de licență. Pentru cursuri însă, da”. Mihaela Miroiu, „Drumul către autonomie trece prin cunoaștere”, *Transilvania*, nr. 11-12 (2020): 2.
4. Rosi Braidotti, *Posthuman Feminism* (Cambridge and Oxford: Polity, 2021), 21-22.
5. O astfel de subiectivitate ilustrează poemul biancăi ela, „Nici nu ne mai amintim vremurile”: „Nici nu ne mai amintim vremurile/ în care era normal ca toate să fie masculin./ Am uitat și de cele în care era nevoie să se ceară ajutorul./ Noi chiar am trăit mai departe./ îndepărtându-ne încet de trecutul violent./ cum se îndepărtează Luna de Pământ./ cu câte un centimetru pe eră”, în Maria Martelli, Nóra Ugron, Corina Preda, Ceza Bularca, eds., *Luminișuri. Antologie de literatură queer ecologică de Cenaclul X* (București: frACTalia, 2022), 166.
6. Ovidiu Anemțoaicei, „Queer sau despre activism în gândire”, *Transilvania*, nr. 11-12 (2020): 42.
7. Donna J. Haraway, *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature* (New York: Routledge, 1991), 191.
8. Ibid.
9. Preiau conceptul de „ethos colectiv” din teoria lui Jérôme Meizoz, care, teoretizând felul în care autorul se (re)prezintă pe sine („travail du figuration”), se oprește și asupra felului în care apartenența autorului la un grup literar, de pildă, îi influențează postura: „On peut également repérer un ethos collectif à un groupe littéraire, qui, excédant les contenus explicites défendus par ce groupe, contribue à en définir toutefois l'identité: l'ethos surréaliste, est revendicateur, péremptoire, violent mais aussi ludique et ironique”. Jérôme Meizoz, „Ethos, champ et facture des œuvres: recherches sur la « posture »”, *Pratiques: linguistique, littérature, didactique*, nr. 117-118 (2003): 243. <https://doi.org/10.3406/prati.2003.2006>.
10. Vezi Mircea Martin, *Radicalitate și nuanță* (București: Tracus Arte, 2015); „Cînd radicalitatea se reduce la radicalism, ea este intransigență, rigorism, extremism (ca, de altfel, toate ismele)”. Dorin Ștefănescu, „Actualitatea perenă”, *Observator cultural*, nr. 827 (2016), accesibil online: <https://www.observatorcultural.ro/articol/actualitatea-perena/> [accesat în 22 iunie 2023].
11. Iovănel, *Istoria*, 312.
12. Vezi Cosmin Ciotloș, *Cenaclul de Luni. Viața și opera* (București: Pandora M, 2021).
13. „l'éthique du care”, Alexandre Gefen, *Réparer le monde. La littérature française face au XXIe siècle* (Paris: Éditions Corti, 2017), 12.
14. În sensul acesta, Michelle Westerlaken dezvoltă o alternativă teoretică la „speciismul” ca doctrină de subjugare a speciilor nonumane, intrinsec privity ca inferioare: „This paper unpacks a notion of ‘multi-species-isms’ (and the simpler adjective ‘multispecies’) as an opposing concept for speciesism that fits with a feminist idea of plurality, as well as the formulation of a relational ethics of ‘care’ that can identify already present traces of multispecies encounters. The aim is to advocate for concepts that can unite perspectives from both CAS, animal ethics, and posthumanism/(eco)feminism. Furthermore, the paper facilitates a more everyday-oriented, relational, and localised imaginative discourse for formulating ideas about what a non-speciesist society entails”. Michelle Westerlaken, „What is the opposite of speciesism? On relational care ethics and illustrating multi-species-isms”, *International Journal of Sociology and Social Policy* 41, nr. 3/4 (2021): 522-540.
15. Laura Sandu, *Scrieri feministe* (București: frACTalia, 2022).
16. Așa cum explică Judith Butler, alternativa „postumană” a lui Braidotti la toxicitatea lumii ar fi de găsit în inițierea unor practici de „reasamblare” a formelor de viață proaspete în interiorul celor toxice: „Her point is not that one can find something good in toxicity (she does not convert the negative into being via a dialectical finesse); rather, it is that the very capacity for reassembly embodied in such toxic forms must be duplicated in the resistance to such forms. [...] The problem, rather, is how best to take up, or further, new forms of becoming, understood as the reassembling of relations, in a critical response to toxic forms.”, Judith Butler, „Reflections on Ethics, Destructiveness, and Life: Rosi Braidotti and the Posthuman”, în *The Subject of Rosi Braidotti: Politics and Concepts*, ed. Bolette Blaagaard, Iris van der Tuin (London–New York: Bloomsbury, 2014), 23.
17. Maria Martelli, Nóra Ugron, Corina Preda, Ceza Bularca, eds., *Luminișuri. Antologie de literatură queer ecologică de Cenaclul X* (București, frACTalia, 2022), 13.
18. „Queerness-ul, straniul, ciudatul poate fi aproape orice nu se încadrează în normele societății bine compartimentate pe categorii opoziționale și binar-opuse: bărbat/femeie, om/animal, cultură/natură, adult/copil, Vest/Est ș.a.m.d.”. Martelli, Ugron, Preda, Bularca, *Luminișuri*, 10.

19. Haraway, *Simians*, 10.
20. Henrietta L. Moore, „Living in Molecular Times”, în *The Subject of Rosi Braidotti*, 49.
21. Haraway, *Simians*, 137.
22. Martelli, Ugron, Preda, Bularca, *Luminișuri*, 67.
23. Elizabeth M. Stephens, Annie M. Sprinkle, „Ecosex Manifesto”, in *Posthumanism in Art and Science: A Reader*, ed. Giovanni Aloï, Susan McHugh (New York Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2020).
24. Martelli, Ugron, Preda, Bularca, *Luminișuri*, 67.
25. Lidia Curti, „Introduction: The Intimacy of Strangers”, *Transtext(e)s Transcultures* 跨文本跨文化, no. 12 (2017). <https://journals.openedition.org/transtexts/686>.
26. „Poemul este bazat pe cercetările lui Lynn Margulius și Donna Haraway despre simbiogeneza și devenire-împreună-cu (becoming-with). Afirmatia « toată suntem licheni » (« we are all lichens ») a devenit cunoscută prin munca lui Scott Gilbert”. Martelli, Ugron, Preda, Bularca, *Luminișuri*, 86.
27. Ibid., 85.
28. Ibid.
29. „The array of scientific and symbolic terms used – infection, contagion, invasion, spread, proximity – is often borrowed to indicate strangers and outsiders. Against them disinfectants and eradications become walls and barriers that must be erected as means of restoring good health”. Lidia Curti, „Introduction: The Intimacy of Strangers”, 3.
30. *Luminișuri*, 21.
31. Ibid., 97.
32. *Adăposturi. Antologie queer – de Cenaclul X* (București: frACTalia, 2021).
33. Ibid., 10.
34. În eseuul său despre gândirea lui Rosi Braidotti, Henrietta L. Moore notează: „The philosophical challenges inherent in this project are immense and require not only a rethinking of the subject, but of the body and its relation to the world with which it co-exists. We are forced to deal with the two most intractable questions of all: ‘what is being?’ and ‘what is life?’. Resituating the human in a living world of others exposes the crisis of antropos as universal ‘Man’ characterized by the exceptionalism of human nature. In her most recent writings, Braidotti has used the notion of the posthuman to suture the decentering of the human subject to a future politics based on alternative, creative modes of embodiment, arguing that the posthuman is about ‘becoming-animal, becoming-earth and becoming-machine’”. Henrietta L. Moore, „Living in Molecular Times”, 48.
35. ***. *Adăposturi*, 167.
36. Curti, „Introduction”, 1.
37. Ibid., 6-7.
38. Ileana Negrea, *Țumătate din viața mea de acum* (București: frACTalia, 2021), 96.
39. Vezi Henri Bergson, *Matière et mémoire. Essai sur la relation du corps à l'esprit* (Paris : Presses Universitaires de France, 1949).
40. Lavinia Braniște, *Mă găsești când vrei* (Iași: Polirom, 2021), 199.
41. Negrea, *Țumătate din viața mea de acum*, 7-8.
42. Victor Horațiu Troșan în *Luminișuri*, 97.
43. Unele dintre textele Norei Ugron din volumul ei de debut, *Orlando Postuman*, au fost utilizate deja în cadrul Zilelor Literatură și feminism din toamna anului 2022 drept material pentru interpretarea lor de grupul *queer* bucureștean format din Paula Dunker (performer, actriță, coregraf, dramaturg) și Alex Bălă (muzician).
44. „Astfel, tinerii scriitori s-au aflat între ciocan și nicovală: pe de o parte era UR-ul, care și-a apropiat o mare parte din fondurile alocate culturii, iar, pe de altă parte, existau optzeciștii, care monopolizaseră spațiul universitar și editorial. Motivul apariției fracturismului a fost determinat de această poziție nefavorabilă în sistemul literar național. Această marginalitate se traducea și printr-o diferență fundamentală de *clasă socială*: pe fundalul sărăciei extreme a anilor 90 și a corupției anilor 2000, distanța economică față de autorii contemporani consacrați era și mai mare”. Mihnea Bălci, „Fracturismul în câmpul literar românesc”, *Transilvania*, nr. 5 (2021): 9.
45. Ibid.

Bibliography

- Andrei, Răzvan. *Raport către Walt Whitman*. Alba-Iulia: OMG, 2022.
- Anemțoaicei, Ovidiu. „Queer sau despre activism în gândire” [Queer or Activism in Thought]. *Transilvania*, no. 11-12 (2020).
- Bălci, Mihnea. „Fracturismul în câmpul literar românesc” [Fracturism in the Romanian Literary Field]. *Transilvania*, no. 5 (2021): 1-18.
- Bergson, Henri. *Matière et mémoire. Essai sur la relation du corps à l'esprit*. Paris: Presses Universitaires de France, 1949.
- Braidotti, Rosi. *Posthuman Feminism*. Cambridge and Oxford: Polity, 2021.

- Braniște, Lavinia. *Mă găsești când vrei* [You can find me whenever you want]. Iași: Polirom, 2021.
- Butler, Judith. "Reflections on Ethics, Destructiveness, and Life: Rosi Braidotti and the Posthuman." In *The Subject of Rosi Braidotti: Politics and Concepts*, edited by Bolette Blaagaard and Iris van der Tuin, 21-28. London & New York: Bloomsbury, 2014.
- Ciotloș, Cosmin. *Cenacul de Luni. Viața și opera* [Monday Literary Circle: The Life and the Work]. Bucharest: Pandora M, 2021.
- Cornea, Diana. *Setări avansate de lumină* [Advanced Light Settings]. Alba-Iulia: OMG, 2022.
- Coroamă, Ioan. *Colectiva* [The Collective]. Alba-Iulia: OMG, 2022.
- Curti, Lidia. "Introduction: The Intimacy of Strangers." *Transtext(e)s Transcultures* 跨文本跨文化, no. 12 (2017). <https://journals.openedition.org/transtexts/686>.
- Gefen, Alexandre. *Réparer le monde. La littérature française face au XXIe siècle* [Repairing the World: French Literature in the 21st century]. Paris: Éditions Corti, 2017.
- Haraway J., Donna. *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature*. New York: Routledge, 1991.
- Iancu, Medeea, ed. *Arta revendicării. Antologie de poezie feminină* [The Art of Reclaiming: Anthology of Feminist Poetry]. Bucharest: frACTalia, 2020.
- Iovănel, Mihai. *Istoria literaturii române contemporane: 1990-2020* [History of Contemporary Romanian Literature: 1990-2020]. Iași: Polirom, 2021.
- Lupașcu, Emanuel. "Postumanismul și poezia română contemporană" [Posthuman and Contemporary Romanian Poetry]. *Transilvania*, no. 6-7 (2022): 44-57.
- Martelli, Maria, Nóra Ugron, Corina Preda, Ceza Bularca, eds. *Lumișuri. Antologie de literatură queer ecologică de Cenacul X* [Clearings. Anthology of Queer-ecological Literature by 'X' Literary Circle]. Bucharest: frACTalia, 2022.
- Martin, Mircea. *Radicalitate și nuanță* [Radicality and Nuance]. Bucharest: Tracus Arte, 2015.
- Meizoz, Jérôme. "Ethos, champ et facture des œuvres: recherches sur la « posture »" [Ethos, Field, and Production of Works: Research on 'Posture']. *Pratiques: linguistique, littérature, didactique*, no. 117-118 (2003): 241-250.
- Miroiu, Mihaela. "Drumul către autonomie trece prin cunoaștere" [The Road to Autonomy Goes Through Knowledge]. *Transilvania*, no. 11-12 (2020), 1-8. <https://doi.org/10.51391/trva.2020.12.01>.
- Moore, Henrietta L. "Living in Molecular Times." in *The Subject of Rosi Braidotti: Politics and Concepts*, edited by Bolette Blaagaard and Iris van der Tuin, 47-55. London and New York: Bloomsbury, 2014.
- Negrea, Ileana. *Țumătate din viața mea de acum* [Half of My Life So Far]. Bucharest: frACTalia, 2021.
- Pop, Tudor. *softboi mimosa* [softboi mimosa]. Alba-Iulia: OMG, 2019.
- Sandu, Laura. *Scrisori feministe* [Feminist Writings]. Bucharest: frACTalia, 2022.
- Simmons, William J. *Queer Formalism: The Return*. Berlin: Floating Opera, 2021.
- Ștefănescu, Dorin. "Actualitatea perenă" [The Continual Topicality]. *Observator cultural*, no. 827 (2016). <https://www.observatorcultural.ro/articol/actualitatea-perena/>.
- Stephens, Elisabeth M., and Annie M. Sprinkle. "Ecosex Manifesto." In *Posthumanism in Art and Science: A Reader*, edited by Giovanni Aloi and Susan McHugh. New York & Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2020.
- Ugron, Nóra. *Orlando Postuman* [Posthuman Orlando]. Bucharest: frACTalia, 2022.
- Westerlaken, Michelle. "What is the Opposite of Speciesism? On Relational Care Ethics and Illustrating Multi-species-isms." *International Journal of Sociology and Social Policy* 41, no. 3-4 (2021): 522-540.